

Jautājumu veido trīs komponentes. Students ir aicināts sniegt atbildi uz katru jautājuma komponenti. Jautājuma vērtējumu veido par katru komponenti iegūto punktu kopsumma.

JAUTĀJUMS:

Servitūti:

- 1. Nosauciet un raksturojiet Civillikumā reglamentētos lauku servitūtu veidus (3 punkti);**
- 2. Nosauciet un raksturojiet servitūta nodibināšanas pamatus (3 punkti);**
- 3. Nosauciet un raksturojiet servitūtu izbeigšanas pamatus (4 punkti).**

VĒRTĒŠANAS VADLĪNIJAS:

Boldā iekrāsotais teksts – pamatelementi, ko jāspēj uzskaitīt/nosaukt un raksturot.

Ja atbildē nav precīzi nosaukti ceļa servitūtu veidi, nodibināšanas un izbeigšanas pamati, studentam jāspēj izskaidrot tos ar piemēriem, kas ļauj gūt pārliecību par studenta zināšanām un izpratni par uzrakstīto.

Vērā ņemama nevis kvantitāte (aprakstīts viss “par un ap servitūtiem”, izņemot jautājumā jautāto), bet kvalitāte - atbildes detalizācijas pakāpe, precizitāte, juridiskā valoda, atbildes loģiskums. No tā arī izriet iegūstamo punktu skaits. Kā arī, vērā ņemams atbilžu sniegšanai atvēlētais laiks.

Teksts, kas nav iekrāsots boldā tiek uzskatīts par pakārtotu un vērtējams kopsakarā ar tekstu, kur aplūkoti pamatelementi.

Atbildes kodols veidots klasiski – Civillikumā reglamentētais un G.Višņakovas un K. Baloža Civillikuma komentāros aprakstītais. Jāņem vērā, ka par servitūtiem pieejami dažādi avoti. Līdz ar to pieļaujams, ka atbildes ir atšķirīgas, daudzpusīgas. Taču svarīgākais - atbildei jābūt sniegtai pēc būtības.

Vērtējot pēdējo (3) komponenti, 4.punktus iespējams iegūt, ja students ne tikai spēj uzskaitīt un raksturot visus servitūtu izbeigšanas veidus, bet sniedz arī plašāku pamatojumu. Piemēram, atklāj problemātiku, aktualitātes, sniedz ieskatu tiesu praksē vai cit.

ATBILDES:

- 1. Nosauciet un raksturojiet Civillikumā reglamentētos lauku servitūtu veidus (3 punkti)**

II. Atsevišķie lauku servitūti

1155. Lauku servitūti, kuriem pastāv sevišķi noteikumi, ir: ceļa un ūdens lietošanas. Citi lauku servitūti pakļauti vispārējiem servitūtu noteikumiem.

1. Ceļa servitūts

1156. Ar ceļa servitūtu var piešķirt tiesību:

- 1) uz kājceļu,**
- 2) uz lopu ceļu,**
- 3) uz braucamo ceļu.**

1157. Tiesība uz lopu ceļu nedod tiesību lopus gar to ganīt.

1158. Ja nodibinot ceļa servitūtu nekas nav teikts par ceļa platumu, tad kājceļam jābūt vienu metru, bet lopu ceļam vai braucamam ceļam vismaz četri ar pusi metrus platumam.

1159. Ceļa servitūtam pakļauta katra kalpojošā zemes gabala daļa. Tomēr šā servitūta izlietošanai, ja nav bijis norunāts pretējais, jāaprobežojas ar vienu noteiktu ceļu, kuru viņš gan pats drīkst izvēlēties, bet pēc iespējas saudzīgi.

Ja ceļa servitūts nodibināts ar testamentu, sīkāk neapzīmējot vietu, tad vietas un ceļa virziena izvēle piekrīt servitūta nesējam, kas tomēr nedrīkst rīkoties pie tam tīši par ļaunu otrai pusei.

1160. Nodibinot ceļa servitūtu, tajā ietilpstošās tiesības var visādi aprobežot.

1161. Pie ceļa servitūtiem pieder arī tiesība braukt pa kaimiņa zemes gabala robežās esošiem ūdeņiem.

2. Ūdens lietošanas servitūts

1162. Ūdens lietošanas servitūti ir::

- 1) ūdensvada,**
- 2) ūdens - smelšanas,**
- 3) lopu dzirdināšanas tiesība.**

1163. Ūdensvada servitūts dod tiesību pievadīt sev ūdeni no sveša avota vai no citiem svešiem ūdeņiem, vai caur svešu zemi, vai arī tiesību novadīt ūdeni no sava zemes gabala caur kaimiņa zemi.

1164. Ūdensvada servitūtu var nodibināt, kaut arī kalpojošā zemes gabalā vēl nebūtu ūdens, dodot kādam tiesību tajā ūdeni uzmeklēt un pēc tam, ja viņš avotu atrastu, to novadīt uz savu zemes gabalu.

1165. Ja ūdensvada virziens, servitūtu nodibinot, nav sīkāk noteikts, tad šā virziena izvēle notiek pēc 1159. panta noteikumiem. Tomēr aizliegts virzīt ūdensvadus caur tādām vietām, kurās servitūta nodibināšanas laikā atrodas ēkas, koki vai dārzi.

1166. Kam ir tiesība pievadīt vai novadīt ūdeni, tas drīkst to darīt tikai ar caurulēm vai grāvjiem; bet ierīkot šim nolūkam izmūrētus grāvjus var tikai ar servitūta nesēja piekrišanu.

1167. Ja vairākām personām pieder tiesība pievadīt sev ūdeni no viena un tā paša avota, un ūdens viņu visu vajadzībām nepietiek, tad šā servitūta izlietošana viņiem savā starpā samērīgi jāsadala.

1168. Ūdens smelšanas servitūts dod tiesību smelt ūdeni savām vajadzībām no svešā zemes gabalā esošas upes, akas vai cita ūdenskrājuma.

1169. Kam ir tiesība smelt ūdeni, tam līdz ar to ir arī kājceļa tiesība.

1170. Dzirdināšanas servitūts dod tiesību dzirdināt savus lopus uz svešas zemes.

1171. Ar dzirdināšanas servitūtu vienmēr savienota arī lopu ceļa tiesība.

2. Nosauciet un raksturojiet servitūta nodibināšanas pamatus (3 punkti)

1231. Servitūtus nodibina:

- 1) ar likumu;
- 2) ar tiesas spriedumu;
- 3) ar līgumu vai testamentu.

1) ar likumu – reti gadījumi. Jo ar likumu servitūtu nodibina tikai tad, kad likums to tieši nosaka, ka tiek nodibināts konkrēts servitūts. Servitūtu uzskata par nodibinātui likuma spēkā stāšanās dienā. Lielākoties tie sastopami ģimenes un mantojuma tiesībās, kur vienas personas īpašuma tiesību ierobežojums par labu otrai izriet no šo personu atrašanās laulībā vai tuvas radniecības. Tā, piemēram, 394. p. paredz, ja mantojums ir tik mazs, ka to sadalot nav iespējams uzturēt nepilngadīgos bērnus, pārdzīvojušajam laulātajam ir tiesības pārvaldīt un lietot visu nesadalīto mantojumu. Pie tam laulātajam no visa mantojuma ienākumiem jāsedz vispirms bērnu uztura izdevumi, respektīvi, šai gadījumā tas nav lietojums, kuru viņš var izmantot par labu vienīgi sev.

2) ar tiesas spriedumu – ja personas (valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieki) nespēj vienoties labprātīg, lietas par servitūtu nodibināšanu izskata prasības tiesvedības kārtībā. Nodibina, kad persona, kam interese servitūta nodibināšanā ir cēlusi prasību tiesā.

Servitūtu nodibināšana ar tiesas spriedumu iespējama, piemēram, izskatot strīdus par kopīpašuma lietošanu vai kopīpašuma sadali (CL 1075. p.).

Tiesai jārespektē īpašnieka pilnīgas varas tiesība pār lietu un nodibināt servitūtu drīkst tikai nepieciešamības gadījumā, piemēram, ja nav iespējams piekļūt koplietošanas ceļam, kā tikai pa atbildētāja nekustamo īpašumu.

3) ar līgumu vai testamentu - 1232. Ar līgumu vai testamentu iegūt nekustamam īpašumam par labu servitūtu vai arī viņu ar to apgrūtināt var tikai viņa īpašnieks.

Ja valdošais vai kalpojošais nekustamais īpašums pieder vairākām personām kopīgi, tad servitūta nodibināšanai nepieciešama viņu visu piekrišana. Servitūtu var nodibināt arī kā legāta sastāvdaļu. Ja kādam novēlēts uzturs, neapzīmējot to tuvāk, tad legatāram ir tiesība arī uz dzīvokli (CL 569. p.).

1233. Servitūtus var kā iegūt, tā arī uzlikt vēl neesošai lietai, piemēram, mājai, kuru nodomāts būvēt, uzmeklējamam avotam u. c.

1234. Nekustamam īpašumam, kas jau nes servitūtu, drīkst uzlikt jaunu tikai tad, kad no tam nevar rasties nekāds zaudējums agrākajam.

Ja uz nekustamu īpašumu guļ hipotēkas, tad uzlikt tam servitūtu, kas aprobežo hipotēkāro kreditoru tiesības, var tikai ar viņu piekrišanu.

1235. No servitūta izrietošā lietu tiesība ir nodibināta un spēkā abām pusēm, t. i. valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma īpašniekiem, tikai pēc servitūta ierakstīšanas zemes grāmatās; līdz tam laikam viņu starpā pastāv vienīgi personiska saistība, kuras ierakstīšanu zemes grāmatās var tomēr prasīt katra puse, ja vien izpildīti visi citi servitūtam nepieciešamie noteikumi.

1236. Bez tam pilsētās katrs servitūta nodibināšanas līgums, kas noslēgts starp kaimiņiem ceļot no jauna vai sākot pārbūvēt ēku, ir spēkā tikai tad, ja tas uzrādīts attiecīgā iestādē un atzīts par saskanošu ar pastāvošiem būvniecības noteikumiem.

3. Nosauciet un raksturojiet servitūtu izbeigšanas pamatus (4 punkti).

1237. Kā personālie, tā reālie servitūti izbeidzas:

- 1) ar atteikšanos no tiem;
  - 2) ar tiesības un pienākuma sakritumu vienā personā;
  - 3) ar kalpojošās vai valdošās lietas bojā eju;
  - 4) ar atceļoša nosacījuma iestāšanos vai termiņa notecējumu;
  - 5) ar izpirkumu;
  - 6) ar noilgumu.
- * ar personas nāvi, personālservitūta gadījumā.

1) ar atteikšanos - 1238. Atteikties no piederoša servitūta var vai nu noteikti ar līgumu, ar kuru servitūta izlietotājs pārved to atpakaļ uz kalpojošās lietas īpašnieku, vai klusējot, ar to, ka servitūta izlietotājs piekrīt tādai kalpojošās lietas īpašnieka darbībai, ar kuru servitūtu izlietošana nav savienojama.

Ja servitūta izlietotājs tikai nerunā pretīm tādai darbībai, ar kuru servitūta lietošana kļūst neiespējama, vai klusēdams pacieš šādu darbību, tad to vēl nevar atzīt par atteikšanos no servitūta. Bet ja minētā darbība pastāv kādas ēkas celšanā un servitūta izlietotājs, to zinādams, neprotē likumīgā kārtībā pirms tās pabeigšanas, tad viņš var prasīt tikai atlīdzību par servitūtu, kas padarīts neiespējams, bet nevar prasīt, lai ēku nojauc.

1239. Ja valdošais nekustamais īpašums pieder vairākām personām, tad, lai atteikšanās būtu spēkā, vajadzīga viņu visu piekrišana; pretējā gadījumā atteikšanās nesaista arī tos, kas to izteikuši.

1240. Atteikšanās iztulkojama tās šaurākā nozīmē; ja kāds, kam ir uz vienu un to pašu lietu vairākas servitūta tiesības, atteicas no vienas, tad tāda atteikšanās neattiecas uz pārējām.

2) ar tiesības un pienākuma sakritumu vienā personā - 1241. Ja īpašuma tiesības uz valdošo un kalpojošo nekustamo īpašumu sakrīt vienā personā tikai uz zināmu laiku, tad tam notekot servitūts atkal atjaunojas, ja vien nav noteikts citādi; bet ja sakritums ir bez nosacījuma un bez termiņa, tad arī servitūts izbeidzas uz visiem laikiem.

Ja tikai kāda valdošā vai kalpojošā nekustamā īpašuma daļa ir savienota ar otru, tad attiecībā uz nesavienoto daļu servitūts joprojām paliek spēkā.

Ja kalpojošais nekustamais īpašums pieder vairākām personām kopīgi, tad valdošā un kalpojošā nekustamā īpašuma savienošana izbeidz servitūtu tikai tajā gadījumā, kad visi kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieki kopīgi ieguvuši valdošo.

3) ar kalpojošās vai valdošās lietas bojā eju – lietas bojāeja nozīmē tās pilnīgu iznīcināšanu vai tādas pārmaiņas, kas pilnīgi un neatgriezeniski ir iznīcinājušas lietas derīgās īpašības un padarījušas servitūta izlietošanu par neiespējamu. 1242. Servitūts, kas izbeidzies ar kalpojošā vai valdošā nekustamā īpašuma bojā eju, atkal atjaunojas, ja atjauno šo nekustamo īpašumu, kaut arī līdz tam jau būtu notecējis laiks, kurā servitūts izbeidzas ar noilgumu.

1243. Ja kalpojošā nekustamā īpašumā notikusi tikai pārmaiņa, pēc kuras servitūta tiesības izlietošana joprojām ir iespējama, tad tā servitūtu neizbeidz.

4) ar atceloša nosacījuma iestāšanos vai termiņa notecējumu – servitūts izbeidzas, kad iestājas atceļošs nosacījums (*piemēram, servitūts izbeidzas, ja gar valdošo nekustamo īpašumu tiek uzbūvēts koplietošanas ceļš un valdošā nekustamā īpašuma īpašniekam ir iespēja līdz šim koplietošanas ceļam nokļūt, neizmantojot kalpojošo nekustamo īpašumu*) vai notek termiņš (*piemēram, servitūts nodibināts uz 10 gadiem*).

1244. Ja servitūts atvēlēts no zināma termiņa, tad kalpojošā nekustamā īpašuma īpašnieks nedrīkst saīsināt lietošanas laiku, novilcinot tā piešķiršanu. Pretējā gadījumā servitūta izlietotājs gan nevar prasīt noteiktā laika pagarinājumu, bet viņš var prasīt atlīdzību par zaudējumiem sakarā ar novilcinājumu.

1245. Ja personālservitūts (*!!!nodibināms arī uz lauku servitūtiem*) noteikts uz tik ilgu laiku, kamēr kāda trešā persona sasniedz zināmu vecumu, bet pa tam šī trešā persona nomirst, šo vecumu nesasniegusi, tad servitūta izlietotājs patur savu lietojuma vai dzīvokļa tiesību līdz noteikto gadu notecējumam.

1246. Ja personālservitūta termiņš nolikts līdz tam laikam, kad iestātos zināms nosacījums attiecībā uz kādu trešo personu, bet šī persona pirms nosacījuma iestāšanās nomirst, tad servitūta izlietotājs patur savu tiesību uz visu mūžu.

1247. Ja kādas lietas lietojuma tiesība novēlēta tā, lai tā sāktos tikai iestājoties zināmam nosacījumam vai termiņam, tad mantinieks drīkst piešķirt lietojuma tiesību uz tādu lietu trešai personai tikai tik ilgi, kamēr nav iestājies apzīmētais nosacījums vai termiņš.

1248. Ja tas, kam testamentā novēlēta lietojuma tiesība, nomirst pirms varbūtēji noteiktā termiņa notecējuma vai varbūtēja nosacījuma iestāšanās, bet šai tiesībai jāpāriet uz trešo

personu tikai pēc minētā termiņa notecējuma vai minētā nosacījuma iestāšanās, tad īpašnieks nav spiests piešķirt lietojuma tiesību šai trešai personai pirms šā laika.

5) ar izpirkumu - 1249. Izpirkt servitūtu, atlīdzinot tā izlietotājam, var tikai abām pusēm savstarpēji vienojoties, bet ne pēc vienas puses pieprasījuma.

Pat servitūta nelietīga izlietošana nedod kalpojošās lietas īpašniekam tiesību prasīt tā izpirkšanu; servitūts neizbeidzas ne tādas nelietīgas izlietošanas dēļ, ne arī tādēļ, ka servitūta tiesības izlietotājs izvairās izpildīt savus pienākumus.

6) ar noilgumu - 1250. Servitūts izbeidzas ar noilgumu, ja tiesīgais to labprātīgi desmit gadu laikā nav lietojis personīgi vai caur citām personām.

Tāds servitūts, ko var izlietot tikai pārgadiem vai pārmēnešiem, vai arī tikai zināmos gada laikos, izbeidzas neizlietošanas dēļ pēc divkārtīga termiņa notecējuma.

1251. Ja tikai viens kopīpašnieks pa noilguma laika tecējumu nav izlietojis servitūtu, tad tas ar noilgumu neizbeidzas.

1252. Ja kāds servitūtu izlietojis pa daļai, tad ar to servitūts ir pret noilgumu aizsargāts pilnā apjomā.

1253. Izņēmums no šā noteikuma (1252. p.) paredzēts lietojuma tiesībai: ja tās izlietotājs pa visu likumīgo noilguma laiku ir to izlietojis tikai pa daļai, tad neizlietotā daļā šī tiesība izbeidzas.

1254. Ja kādu servitūtu izlieto pavisam citādi nekā pienāktos, tad tas pielīdzināms tā neizlietošanai.

1255. Ja servitūts nav izlietots dabisku vai paša kalpojošās lietas īpašnieka radītu šķēršļu dēļ, tad pa tāda šķēršļa pastāvēšanas laiku noilguma tecējums apstājas.

1256. Ar noilgumu neizbeidzas:

- 1) dzīvokļa tiesība;
- 2) pārgadēja lietojuma tiesība;
- 3) pieejas tiesība kapsētai.

2. jautājums CIVILPROCESS

Civiltiesisko strīdu pakļautība un piekritība

Jautājumi:

- Lietu pakļautības un piekritības jēdziens (3 punkti)
- Lietu pakļautības un piekritības nozīme (3 punkti)
- Lietu pakļautības un piekritības neievērošanas sekas (4 punkti)

Lietu pakļautības un piekritības jēdziens

Lietu pakļautība ir konkrētu tiesisku jautājumu izskatīšanas un izlemšanas kompetences sadalījums starp dažādām valsts, pašvaldību, tiesībsargājošām un sabiedriskajām institūcijām. Aizskartās un apstrīdētās subjektīvās civilās tiesības un ar likumu aizsargātās intereses aizstāv ne tikai tiesa, bet arī citas jurisdikcijas iestādes, valsts un pašvaldību institūcijas. Šī aizsardzības funkcija tiek realizēta, izskatot un izlemjot attiecīgās civillietas.

Atkarībā no lietu pakļautības noteikumiem izšķir:

- **Imperatīvo pakļautību**, kad noteiktas kategorijas lietas nodotas kādas vienas institūcijas izņēmuma kompetencē, piemēram, laulību var atzīt par spēkā neesošu tikai tiesa;
- **Nosacīto pakļautību**, kad pirms lietas izskatīšanas kompetentā institūcijā jāizpilda zināmi nosacījumi vai procedūra, piemēram, jāpieteic pretenzija, jābrīdina debtors, jāizskata strīds pirmstiesas kārtībā;
- **Alternatīvo pakļautību**, kad lietu pēc ieinteresētās personas izvēles kompetentas izskatīt divas vai vairākas institūcijas
- **Līgumisko pakļautību**, kad lietas dalībnieki var vienoties par viņu lietas nodošanu kompetentai institūcijai, piemēram, civiltiesiskā strīda puses vienojoties var nodot lietu šķīrējtiesas izskatīšanai.

Latvijas tiesās var vērsties pēc tiesas aizsardzības ne tikai LR pilsoņi un nepilsoņi, bet arī ārvalstnieki un bezvalstnieki. CPL neparedz nekādus pakļautības ierobežojumus civillietām, kurās piedalās ārvalstnieki.

Civillietu pakļautības ierobežojumi var būt noteikti ar Latvijai saistošajām starptautiskajām konvencijām vai noslēgtiem līgumiem ar attiecīgajām ārvalstīm par savstarpējo tiesisko palīdzību un sadarbību.

Lietu piekritība ir jurisdikcijas institūciju izskatīšanai pakļauto lietu sadalījums starp atsevišķiem šo institūciju posmiem (struktūrvienībām) – pirmās instances tiesām pēc prasības priekšmetu iedalījuma un teritoriālās pazīmes, kā arī civillietu sadalījums starp apelācijas instances tiesām un kasācijas instancei noteiktā kompetence. Iesniedzot prasības pieteikumu ievērojami civillietu piekritības noteikumi.

Atkarībā no lietu piekritības noteikumiem izšķir:

- **sugas jeb priekšmetisko piekritību**, kad noteiktas kategorijas lietas izskata kāda konkrēta tiesa. Ja lietas materiālos ietverts valsts noslēpuma objekts, lietas par patenttiesību, augu šķirņu, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju, dizainparaugu, preču zīmju, sertifikācijas zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību, lietas par autortiesību un blakustiesību, datubāzu veidotāju tiesību (*sui generis*) aizsardzību un lietas par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu izskata Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa. Ekonomisko lietu tiesa izskata, piemēram, prasības, kas izriet no koncernu tiesiskajām attiecībām;
- **teritoriālo piekritību**, kad prasība ceļama pēc atbildētāja deklarētās adreses vai juridiskās adreses;
- **alternatīvo piekritību**, kad prasītājs ir tiesīgs izvēlēties starp vismaz divām tiesām pēc saviem ieskatiem. Likumdevējs alternatīvo piekritību ir noteicis, tai skaitā izrādot pretimnākšanu mazāk aizsargātu personu kategorijām, piemēram, uzturlīdzekļu prasītājiem, darbiniekiem darba strīdu lietās, u.c.;
- **izņēmuma piekritība**, nozīmē izņēmumu no visiem piekritības veidiem. Tādējādi, nosakot pareizo piekritību, pirmkārt ir pārbaudāma atbilstība izņēmuma piekritības kategorijai. Piemēram, prasības par jebkuru lietu tiesību uz nekustamo īpašumu;
- **līgumiskā piekritība**, kad līdzēji var vienoties par jebkuru pirmās instances tiesu pēc saviem ieskatiem.

Latvijā, pabeidzot tiesu reformu, ir "tīrā instanču" tiesu sistēma, kur pirmās instances tiesas sakrīt ar pirmās pakāpes jeb rajona tiesām (līdz 2015. gadam bija civillietu kategorijas, kuras pirmajā instancē bija piekritīgas otrā līmeņa jeb apgabaltiesām).

Saskaņā ar priekšmetiskās jeb sugas piekritības noteikumiem norobežo jurisdikcijas institūciju dažādu posmu, līmeņu, apakšvienību kompetenci lietu izskatīšanā. Ar teritoriālās piekritības noteikumu palīdzību norobežo jurisdikcijas institūcijas viena līmeņa struktūrvienību kompetenci lietu izskatīšanā. Civillietu teritoriālo piekritību likumā pieļautajos gadījumos prasītāji var izvēlēties (alternatīvā piekritība) vai vienoties par to ar atbildētāju (līgumiskā piekritība). Pusēm vienojoties, nevar grozīt civillietu priekšmetisko piekritību un izņēmuma piekritību. Strīdi par piekritību nav atļauti.

Pārrobežu civillietu piekritība Latvijas tiesām nosakāma pēc Eiropas Savienības regulām, piemēram, regulas Nr. 2201/2003 un regulas Nr. 4/2009.

Specializētās pirmās instances tiesas civillietās ir:

- Ekonomisko lietu tiesa,
- Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa.

Lietu pakļautības un piekritības nozīme

Visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai, ja likumā nav noteikts citādi. Tas neatņem pusēm tiesības, savstarpēji vienojoties, griezties strīda izšķiršanai šķīrējtiesā vai izmantojot mediāciju (CPL 23. panta 1. daļa). Tas nozīmē, ka civilprocesuālā kārtībā tiesa izskata tādus strīdus, kas radušies no civiltiesiska rakstura aizskārumiem.

Tiesa izskata arī personu pieteikumus, kuriem nav civiltiesiska strīda rakstura, ja tas noteikts likumā (CPL 23. p. 3. d.). Praksē dažkārt rodas grūtības noteikt konkrētā jautājuma pakļautību, tāpēc **Augstākās tiesas (AT)** priekšsēdētājs sasauca AT departamentu priekšsēdētāju sēdes, kurās izšķir tiesneša vai tiesas jautājumu par lietas pakļautību (*Par tiesu varu* 50. p. 5. d.).

Personas **civiltiesiskā atbildība** neizslēdz **kriminālatbildību** un otrādi, tās arī neizriet viena no otras. Privāto tiesību un publisko tiesību atbildība nav savstarpēji pakārtota.

Lietu pakļautībai un piekritībai ir nozīme, lai valstī būtu paredzams un skaidrs civiltiesisko strīdu risināšanas sadalījums starp tiesību aizsardzības iestādēm un viena līmeņa tiesām, tai skaitā nodrošinot, lai attiecīgās tiesas spētu efektīvi izskatīt tām nodotās lietas.

Lietu pakļautības un piekritības neievērošanas sekas

Jautājumu par strīda pakļautību izšķir tiesa vai tiesnesis. Ja tiesa vai tiesnesis atzīst, ka strīds nav pakļauts tiesai, lēmumā jānorāda iestāde, kuras kompetencē ietilpst šā strīda izšķiršana.

Tiesiskās sekas ir atkarīgas no tā, kādā stadijā nepakļautība ir noskaidrota. Ja civiltiesiskais strīds nav pakļauts tiesai, tā atsakās pieņemt prasības pieteikumu (CPL 132.p.). Šie noteikumi attiecas arī uz sevišķo tiesāšanas kārtību, kā arī uz bezstrīdus lietām. Ja tiesa kļūdas dēļ ir pieņēmusi izskatīšanai lietu, kas tai nav pakļauta, tiesvedība lietā izbeidzama (Sk.: CPL 223.p.1.p., 440.p., 447.p.3.p.).

Ja pirmās instances tiesa, neievērojot pakļautības vai piekritības noteikumus, ir pieņēmusi izskatīšanai lietu, kas pakļauta vai piekritīga citai iestādei, tāds pārkāpums pielīdzināms lietas izskatīšanai nelikumīgā sastāvā un nolēmums var tikt atcelts.

Komandītsabiedrība

- a. izsmeļoši, bet lakoniski izskaidrojiet komandītsabiedrības jēdzienu (3 punkti)
- b. izsmeļoši, bet lakoniski raksturojiet komandītsabiedrības lietvedību (3 punkti)
- c. izsmeļoši, bet lakoniski raksturojiet komandītsabiedrības tiesībspēju un pārstāvību (4 punkti)

Komandītsabiedrība ir viens no komersanta un vienlaicīgi viens no personālsabiedrību veidiem. Būtiska komandītsabiedrības īpatnība, kas to nošķir no pilnsabiedrības kā otra personālsabiedrības veida, ir tajā, ka vismaz viena biedra (komandīta) atbildība ierobežota ar ieguldījuma apmēru un vismaz viena biedra (komplementāra) atbildība nav ierobežota. Komandītsabiedrībai piemērojami tie paši noteikumi kā pilnsabiedrībai, ja vien komandītsabiedrības speciālais regulējums, kas ietverts *Komerclikumā*, neparedz citādi. Līdzīgi kā pilnsabiedrība arī komandītsabiedrība ir viens no tiem divu komercsabiedrību veidiem, kuriem nav piešķirta juridiskā personība, vienlaikus tai piemīt tiesībspējīgas personālsabiedrības raksturs (*skat. tālāk*).

Komandītsabiedrības lietvedības īpatnība saistās ar lietvedības ierobežojumu komandītam (-iem). Ja sabiedrības līgumā nav noteikts citādi, komandītam nav tiesību piedalīties komandītsabiedrības lietvedībā, tostarp iebilst pret komplementāru rīcību, ja vien tā nepārsniedz parastās komercdarbības ietvarus. Līdz ar to komandītsabiedrības lietvedībā var piedalīties vienīgi komplementāri, ja vien sabiedrības līgumā nav noteikts citādi par komandīta dalību. Komplementāriem ir gan tiesības, gan pienākums piedalīties komandītsabiedrības lietvedībā. Komplementāru īstenotās lietvedības apjoms ir dažāds atkarībā no sabiedrības līguma: atsevišķi (tas ir likumiskais modelis) vai kopīgi (tas ir līgumiskais modelis). Sabiedrības lietvedības apjoms aptver jebkuru rīcību, kas saistīta ar sabiedrības parasto komercdarbību un attiecas uz lietu kārtošānu sabiedrības ikdienas darbības nodrošināšanai.

Kā norādīts iepriekš, komandītsabiedrība nav juridiska persona, bet ir tiesībspējīga personālsabiedrība, kas ļauj komandītsabiedrībai savā vārdā iegūt tiesības un uzņemties pienākumus un būt par prasītāju un atbildētāju tiesā. Komandītsabiedrības pārstāvībā pastāv pārstāvības ierobežojums attiecībā uz komandītu, kurš izslēgts no komandītsabiedrības pārstāvības. Savukārt komplementāru īstenotā pārstāvība var izpausties dažādi atkarībā no sabiedrības līguma: atsevišķi (tas ir likumiskais modelis), kopīgi (jeb kōppārstāvība) vai izslēgšana no pārstāvības. Komplementāru pārstāvības apjoms attiecas uz visām tiesiskām darbībām, kuras var īstenot komandītsabiedrība, tostarp līgumu slēgšana un prokūras izdošana vai atsaukšana komandītsabiedrības vārdā. Komplementāru pārstāvības apjoms nav ierobežojams attiecībā pret trešajām personām, izņemot kōppārstāvību un biedra izslēgšanu no pārstāvības, ja vien šie pārstāvības ierobežojuma veidi ierakstīti komercreģistrā.

Kāzusa risinājums

1) *Vai SIA "Papiro" prasījums ir pamatots? Risinājumā nepieciešams izmantot prasījuma metodi, rūpīgi analizējot kāzusa apstākļus un pušu argumentus. Risinājumā katram identificētajam prasījumam nepieciešams izmantot prasījuma metodi. Risinājumā rūpīgi jāanalizē kāzusa apstākļi un izteiktie argumenti. Risinājumā jāizmanto atbilstoša juridiskā terminoloģija, pat ja kāzusa tekstā (iespējams apzināti!) izmantota neatbilstoša terminoloģija (izņemot gadījumu, ja risinājumā tiek citēts kāzusa teksts).*

SIA "Papiro" varētu būt prasījums pret Paulu un Ulpiānu par pirkuma maksas samaksu 500 eiro apmērā un līgumsoda 300 eiro apmērā samaksu, pamatojoties uz *Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma* (turpmāk – Civillikums) 2021. un 2033.pantu un 1720.panta 2.punktu.

Šāds prasījums **varētu būt pamatots**, ja 2021.gada 28.februārī noslēgtais piegādes līgums būtu spēkā esošs, būtu konstatējams pirkuma maksas samaksas saistības prasījums un līgumsoda samaksas saistības prasījums. Pirkuma maksas samaksas un līgumsoda samaksas prasījumi ir dažādi prasījumi, tādēļ tie risināmi atsevišķi, sākot ar pirmo.

Lai līgums būtu spēkā esošs, līgums jānoslēdz pašiem līdzējiem vai to vietniekiem (*Civillikuma* 1410.panta pirmā daļa) un jākonstatē līguma noslēgšanas un līdz ar to spēkā stāšanās priekšnoteikumi (*Civillikuma* 1533.pants).

Kā redzams no kāzusa, SIA "Papiro" noslēdza līgumu ar Paulu par biroja papīra piegādi, kura ietvaros Pauls varēja veikt pasūtījumus par biroja papīra piegādi (proti, izteikt oferti piegādes līguma noslēgšanai) atkarībā no savas vajadzības. **Pasūtījumu veica** Ulpiāns, kuram Pauls 2021.gada 26.janvārī izsniedza parasto komercpilnvaru uz vienu mēnesi, ar kuru Ulpiāns bija pilnvarots pārstāvēt Paulu saistībā ar pasūtījumu veikšanu SIA "Papiro" atbilstoši 2020.gada 26.janvāra līgumam. **Divas dienas pēc šīs komercpilnvaras termiņa beigām** Ulpiāns izdarīja pasūtījumu Paula vārdā viņa prombūtnes laikā. SIA "Papiro" piekrita šim līguma priekšlikumam (t.i. izteica akceptu): kā redzams no kāzusa, SIA "Papiro" pasūtījuma izteikšanas dienā atsūtīja uz Paula biroju rēķinu par 100 biroja papīra paku iegādi par kopējo cenu 500 eiro un vēlāk to arī piegādāja. Līdz ar to Ulpiāns Paula vārdā noslēdza piegādes līgumu bez pilnvarojuma, kas nozīmē, ka šāds līgums Paulam nav saistošs, jo viņš nav izteicis savu gribu līguma noslēgšanai (*Civillikuma* 1427.pants). Šeit nav piemērojams arī *Civillikuma* 2314.pants, kurš ir paredzēts trešo personu aizsardzībai, jo pilnvara netika atsaukta, bet gan tai beidzās spēkā esamības termiņš.

Jāatzīmē, ka pretēji Paula viedoklim ziņas par komercpilnvaras izsniegšanu netiek ierakstītas komercreģistrā, jo neietilpst komercreģistrā ierakstāmo ziņu lokā (*Komerclikuma* 8.pants).

Celsa apgalvojums, ka likums nosaka pilnvarojuma esamību komersanta nolīgtajiem darbiniekiem (šajā gadījumā – Ulpiānam) pārstāvēt komersantu savā darba vietā veicamo ikdienas darbību ietvaros, nav šajā gadījumā pamatots. *Komerclikuma* 42.pants nosaka, ka **šķietamā komercpilnvara** attiecas uz tām personām, kuras darbojas pārdevēja (piegādātāja) darbības vietā, taču šī norma **neattiecas uz pircēja (pasūtītāja) pilnvarojumu**. Līdz ar to pretēji Celsa apgalvojumam *Komerclikuma* 42.pants nepiešķir pilnvarojumu Ulpiānam slēgt piegādes līgumu Paula vārdā. Tā rezultātā atbilstoši *Civillikuma* 1518.pantam līgums nav spēkā, bet prasījums vēršams tikai pret pilnvarnieku, šajā gadījumā Ulpiānu.

Jāņem vērā, ka Pauls viņa vārdā noslēgto līgumu bez pilnvarojumu **neapstiprināja** (*Civillikuma* 1434.panta pirmā daļa), jo, atgriežoties no komandējuma un uzzinot par noslēgto piegādes līgumu, Pauls kategoriski atteicās atzīt, ka līgums ir viņam saistošs, proti, nedeva vēlāku piekrišanu līguma noslēgšanai.

Nav arī pamata konstatēt Paula klusējošu piekrišanu līguma noslēgšanai atbilstoši *Civillikuma* 2290.pantam, jo nav konstatējams šīs normas tiesiskais sastāvs, proti, ka Pauls “apzināti pielaidis” Ulpiānu vest savas lietas. SIA “Papiro” norādīja, ka tās darbinieki “bija pilnīgi pārliecināti, ka Ulpiāns var pieņemt papīru, jo stādījās priekšā kā biroja administrators”. No tā fakta vien, ka Ulpiāns “stādījās priekšā kā biroja administrators”, nevar secināt, ka viņš bija pilnvarots noslēgt piegādes līgumu un līdz ar to nevar secināt, ka būtu dots klusējot izteikts pilnvarojums (*Civillikuma* 2290.pants kopsakarā ar 1428.panta trešo daļu).

Tā kā Ulpiāns noslēdzis piegādes līgumu bez pilnvarojuma un līdz ar to piegādes līgums nav spēkā, atkrīt jautājums par **līgumsoda** samaksas saistības vērtējumu, ņemot vērā to, ka šāda saistība ir līgumiska (likumiska nav šī kāzusa gadījums) un tāpēc nevar pastāvēt bez spēkā esoša līguma (*Civillikuma* 1716.panta pirmā daļa).

Jānorāda, ka, pat ja izrādītos, ka līguma izpildes prasījums būtu pamatots, prasījums par līguma izpildījumu **nav vērsams pret pārstāvi** (šajā gadījumā – Ulpiānu), jo šajā gadījumā pilnvarotājs atbildētu par pilnvarnieka rīcību (*Civillikuma* 2309.panta otrā daļa).

Ņemot vērā to, ka piegādes līgums Paula vārdā tika slēgts bez pilnvarojuma, **prasījums** par līguma izpildi **nav pamatots**.

Kāzusa risinājuma pilnības labad jāņem vērā, ka saskaņā ar kāzusu Paula birojā notikušajā ugunsgrēkā SIA “Papiro” piegādātais papīrs sadega. Šajā gadījumā varētu būt apsverams jautājums, vai konstatējama kādas personas atbildība par sadegušo papīru. Tā kā šī atbildība nevar pamatoties uz līgumu, jo nav noslēgts spēkā esošs piegādes līgums par sadegušā papīra piegādi, atbildība var izrietēt no normām par deliktatbildību (*Civillikuma* 1402.pants). Tomēr, tā kā prasījums uz šādu normu pamata nav izvirzīts, nav arī pamata to tālāk vērtēt.

2) kāds ir prasības priekšmets un prasījums? Atbildi pamatot.

Prasījums par pirkuma maksas un līgumsoda piedziņu ir piespriešanas prasība, kas tiesā izspriežama prasības tiesvedībā. Atbilstoši *Civilprocesa likuma* 250.¹⁹ panta otrās daļas noteikumiem SIA “Papiro” prasība pret Paulu un Ulpiānu ir vienkāršotās procedūras lieta.

Prasības priekšmets: par pirkuma maksas 500 eiro un par līgumsoda 300 eiro piedziņu.

Prasījums: piedzīt no Paula un Ulpiāna par labu SIA “Papiro” pirkuma maksu 500 eiro un līgumsodu 300 eiro.

3) norādiet katras strīda puses rīcībā esošos pierādījumus, vadoties no kāzusā norādītajiem apstākļiem, izvērtējiet to pieļaujamību un attiecināmību.

Pušu rīcībā ir vieni un tie paši pierādījumi. Atšķiras tikai šo pierādījumu iegūšanas iespējas. Prasības pieteikumam un paskaidrojumiem iespējams pievienot šādus pierādījumus:

- 1) IK Paula Gudrīša 2021. gada 26. janvārī izsniegtā pilnvara. – Attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par pilnvaras saturu un termiņu. Tā kā pilnvaras oriģināls ir atbildētāja rīcībā, tad Prasītājs var lūgt tiesu izprasīt šī pierādījuma oriģinālu. Tādā ceļā iegūta pilnvara būs pieļaujams pierādījums.
- 2) 2020. gada 26. janvāra līgums starp SIA “Papiro” un IK Pauls Gudrītis. – Attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par pušu līgumtiesisko attiecību saturu. Tā kā līgums visdrīzāk ir sagatavots divos eksemplāros un pie katras puses atrodas pa vienam eksemplāram, tad tas ir pieļaujams pierādījums.
- 3) Kāzusā nav minēts, kā Ulpiāns Domīcijs “izteica” pasūtījumu par papīra iegādi. Ja tā ir telefona saruna, var pievienot sarunas ierakstu kādā datu nesējā, ja saruna tika ierakstīta. Ja saruna nav ierakstīta, var pievienot telefona sakaru operatora telefona sarunu izrakstu par notikušās sarunas faktu un sarunas ilgumu. Pēdējais nepierāda sarunas saturu. Datu nesējs ir attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par sarunas saturu. Tomēr var būt strīds, vai tas ir pieļaujams pierādījums, ja sarunas dalībnieks nav brīdināts par sarunas ierakstu.
- 4) Ulpiāna Domīcija telefona ekrānšāviņa attēli par veiktajiem, bet neatbildētajiem telefona zvaniem IK Paulam Gudrītim. Attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par to, ka ir noticis mēģinājums sazināties ar IK Paulu Gudrīti, bet nav bijis telekomunikāciju savienojums. Pieļaujams pierādījums, ja to iesniegs Ulpiāns Domīcijs, kura rīcībā ir šis telefons. Ja šādu pierādījumu iesniegtu līdzatbildētājs vai prasītājs, tas būtu nepieļaujams pierādījums, jo būtu iegūts prettiesiski.
- 5) 2021. gada 28. februāra rēķins par papīra pirkumu. – Attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par preces piegādi, ja rēķinā ir parakstījies saņēmējs. Tā kā rēķini ir abu pušu rīcībā, tad abām pusēm tas būtu pieļaujams pierādījums.
- 6) Liecinieka liecības. – IK Pauls Gudrītis biroja darbinieki (kas nav Ulpiāns Domīcijs), kas bija līdzās papīra pasūtīšanas vai rēķina saņemšanas brīdī. Liecinieki varētu liecināt par piegādātā papīra pieņemšanu. Attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par darījuma apstākļiem, kuriem ir nozīme lietā, piemēram, ka pasūtīts atšķirīgs preces daudzums vai ka pasūtīta prece par citu cenu vai specifikāciju. Pieļaujams pierādījums, jo liecinieki personīgi sniegs liecības tiesā.
- 7) Pušu paskaidrojumi. – Pieļaujams pierādījums atbilstoši *Civilprocesa likuma* 104.panta pirmajai daļai, bet tos jāapstiprina ar citiem tiesas sēdē pārbaudītiem un novērtētiem pierādījumiem; attiecināms pierādījums, jo sniedz ziņas par darījuma apstākļiem, kuriem ir nozīme lietā.